తెలుగు శతక మంజరి

తొలి తెలుగు ప్రభువు
మాంధాత చక్రవర్తి 1వ శతాబ్ది

సంపాదకుడు
డాక్టరు వెలగా వెంకటప్పయ్య

బాలలలో, యువతలో ధారణాశక్తి, భాషా పటిమ, నైతిక విలువలు పెంచే మూడు వేల పద్య కుసుమాలు.

పాత బంగారం 1

తెలుగు శతక మంజరి

(సుమారు నూరు తెలుగు శతకాల సర్వస్వం)

సంపాదకుడు

డాక్టరు వెలగా వెంకటప్పయ్య పిహెచ్.డి

ప్రచురణ

నవరత్న బుక్ హౌస్

అరండల్ పేట, విజయవాడ 520 002

తెలుగు శతక మంజరి

సంపాదకుడు
డాక్టర్ వెలగా వెంకటప్పయ్య పిహెచ్.డి.

ముఖచిత్రం
వాసు

© **నవరత్న బుక్ హౌస్**

టైప్ సెట్టింగ్
కీర్తి గ్రాఫిక్స్, తెనాలి.

RS.400/-

ముద్రణ
శ్రీచైతన్య ఆఫ్‌సెట్ ప్రింటర్స్
విజయవాడ -2.

విషయసూచిక

మొదటి భాగం : పూర్తి శతకాలు

1	వేమన శతకము	13
2	సుమతీ శతకము	23
3	నరసింహ శతకము	39
4	దాశరథీ శతకము	49
5	ఆంధ్రనాయక శతకము	59
6	ఒంటిమిట్ట రఘువీర శతకము	69
7	కవి చౌడప్ప శతకము	87
8	కాళహస్తీశ్వర శతకము	103
9	కుక్కుటేశ్వర శతకము	113
10	భాస్కర శతకము	123
11	నారాయణ శతకము	133
12	భక్త చింతామణి శతకము	143
13	భక్త మందార శతకము	161
14	భజగోవింద శతకము	178
15	భద్రగిరి శతకము	187

16	కోలంక శ్రీ మదనగోపాల శతకము	214
17	గువ్వల చెన్న శతకము	236
18	జ్ఞానప్రసూనాంబికాశ శతకము	255
19	మహిజా మనోహర శతకము	272
20	మానస బోధ శతకము	289
21	మారుతీ శతకము	306
22	రామలింగేశ్వర శతకము	323
23	వృషాధిప శతకము	333
24	వెంకటేశ శతకము	343
25	వేణుగోపాల శతకము	368
26	శ్రీభర్గ శతకము	393
27	సర్వేశ్వర శతకము	410

రెండవ భాగం : శతక భాగాలు

28	అంగవర్ణన శతకము	420
29	అంత్యాక్షరీ శతకము	421
30	ఉద్దండరాయ శతకము	422
31	ఏలికకొక లేఖ శతకము	423
32	కామేశ్వరీ శతకము	424
33	కాళహస్త శతకము	425

34	కాళహస్తి లింగ శతకము	426
35	కీరవాణి శతకము	427
36	కృష్ణ శతకము	428
37	గొట్టుముక్కల రాజగోపాల శతకము	429
38	చిత్తబోధ శతకము	430
39	చెరుకూరి విరజల్లులు శతకము	431
40	జానకీధవ శతకము	432
41	దేవకీనందన శతకము	433
42	దమ్మపద శతకము	434
43	నీతి (భర్తృహరి) శతకము	435
	1 మూర్ఖ పద్ధతి	435
	2 విద్వత్పద్ధతి	436
	3 మౌన శౌర్య పద్ధతి	438
	4 అర్థ పద్ధతి	439
	5 మర్జన పద్ధతి	441
	6 సుజన పద్ధతి	443
	7 పరోపకార పద్ధతి	445
	8 ధైర్య పద్ధతి	446
	9 దైవ పద్ధతి	448
	10 కర్మ పద్ధతి	449

44	మల్లభూపాలీయ శతకము	452
45	నృకేసరి శతకము	467
46	పర్వతేసు ప్రభు శతకము	468
47	పార్థసారధి శతకము	469
48	ప్రభు శతకము	470
49	ప్రసన్న రాఘవ శతకము	471
50	భారతీ నారసింహ శతకము	472
51	మహిష శతకము	473
52	మహిషాసురమర్ధని శతకము	474
53	మాతృ శతకము	475
54	మాధవ శతకము	476
55	మాధవస్వామి శతకము	477
56	ముకుంద శతకము	478
57	యాదగిరీంద్ర శతకము	479
58	రంగశాయి శతకము	480
59	రఘుతిలక శతకము	481
60	రమాధీశ్వర శతకము	482

61	రాజగోపాల శతకము	483
62	రుక్మిణీపతి శతకము	484
63	రేపాల రాజలింగ శతకము	485
64	లక్ష్మీ శతకము	486
65	వారధీ శతకము	487
66	వీర నారాయణ శతకము	488
67	శంకర శతకము	489
68	శంభులింగ శతకము	490
69	శతక సప్తక శతకము	491
70	శివ శతకము	492
71	శివ ముకుంద శతకము	493
72	శివస్తుతి శతకము	494
73	శ్రీకాళహస్తి శతకము	495
74	శ్రీకాళహస్తేశ్వర ముక్తేశ్వర శతకము	496
75	శ్రీకృష్ణ శతకము	497
76	శ్రీ జగదాంబ శతకము	498
77	శ్రీ త్రిపురసుందరీ శతకము	499
78	శ్రీ నరసింహ శతకము	500

79	శ్రీ భద్రాద్రిరామ శతకము	501
80	శ్రీ రామాంజనేయ శతకము	503
81	శ్రీ ముకుంద రాఘవ శతకము	504
82	శ్రీ మృత్యుంజయ శతకము	505
83	శ్రీ కురంగేశ శతకము	506
84	శ్రీ రమణీ మనోహర శతకము	507
85	శ్రీ రాజశేఖర శతకము	508
86	శ్రీ రామచంద్ర ప్రభు శతకము	509
87	శ్రీ రామ జనన పంచక శతకము	510
88	శ్రీ రామతారక శతకము	511
89	సెల్‌ఫోన్ శతకము	512

ముందు మాట

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో శతక శాఖకు గణనీయమైన స్థానం ఉంది. శతకం పండితులను, పామరులను, పిల్లలను, గృహస్థులను, మహిళలను అందరినీ రంజింపగల సాహితీ ప్రక్రియ. తెలుగు సాహిత్యంలో శతకాలు 12వ శతాబ్దం నుంచీ లభిస్తూనే ఉన్నాయి. ఈ శతాబ్దంలో రచించిన పండితారాధ్యుల వారి వృషాధిప శతకమే తొలి శతకం. ఈ 800 సంవత్సరాల కాలంలో సుమారు ఆరు వేలకు పైగా శతకాల రచన జరిగినట్లు తెలుస్తుంది. అందు నాలుగు వేలకు పైగా ముద్రితాలు. శతకం అంటే నూరు ఒక శతకంలో నూరు పద్యాలే ఉండాలన్న నియమం ఎచటా లేదు. కనుక నేడు లభించే శతకాలలో అధిక శాతం నూరు, నూట ఎనిమిది పద్యాలు ఉన్నాయి. మిగతావాటిలో ఒక స్థిర సంఖ్య లేదు. కొన్ని శతకాలలో 200, 300, 700, 1000 పద్యాలున్న దాఖలా లేకపోలేదు. శతకాలలో ప్రధానంగా –

1 మకుట నియమం తప్పనిసరిగా ఉంటుంది.

2 పద్యాలు ఆటవెలది, తేటగీతి, కందం, సీసం ఛందస్సులలో ఎక్కువగా ఉంటాయి.

3 ఏ పద్యానికి ఆ పద్యం ప్రత్యేకంగా ఉంటుంది. కనుక రస నియమం పాటించటం పెద్దగా వీలు లేదు.

4 శతకాలలో భాష అత్యంత సరళంగా ఉంటుంది. అయితే దాశరథీ శతకం తదితరాలలో భాష కఠినంగా ఉండటం విశేషం.

5 ప్రతి శతకంలో ఒక సందేశం, సమాజ శ్రేయస్సు బహిర్గతంగా గానీ, నర్మగర్భంగా గానీ ఉంటాయి.

సుప్రసిద్ధ కవి పండితులు స్వామి శంకరస్వామి (తల్లావజ్ఝల శివశంకర శాస్త్రి (1892–1977) సంపాదకత్వాన ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ తరఫున

1968లో వెలువడిన శతక సంపుటం రెండవ భాగంలో శతకాల నియమాల గురించి ఇలా వివరించారు.

"శతకములకు కొన్ని నియమము లున్నట్లు గోచరించును. శతకము శ్రీకారముతో ప్రారంభమగును. ఇది ఆంధ్ర సంప్రదాయము గీర్వాణ వాణిలో స్తోత్రములు కాని, శతకములు కాని, మహాకావ్యములు గాని, శ్రీకారముతో ప్రారంభము కానక్కరలేదు. శతకము ఒకే వృత్తములో సామాన్యముగా నుండును. మకుటమును బట్టి ఉత్పలమాల గాని, చంపకమాల గాని పర్యాయముగా కవి వాడుచుండును. ఇట్లే మకుట విశేషముచే శార్దూల మత్తేభములు ఒక శతకములోనే వాడుచుండుట కలదు. సీసపద్య శతకమున ఎత్తుగీతి తేటగీతిగనో, ఆటవెలది గనో యుండును. ఇంకొకటి మకుటముః సాధారణముగా మకుటము పద్యాంతమున నుండుట పరిపాటి. ఒక్కొక్కప్పుడు అర్థపాదము కాని, సంపూర్ణ పాదముకాని మకుటము కావచ్చును. కొన్ని యెడల పూర్వపాదములోని అంత్యాక్షరము తరువాత మకుట చరణములోనికి అనుప్రవిష్టము కావచ్చును. సంబోధన దైవ పరముగనో, గురు పరముగనో, ప్రభు పరముగనో, మిత్ర పరముగనో ఉండుట ఆచారము".

ఒక్కొక్కప్పుడు తన్ను దాను సంబోధించుకొనుట కూడ కలదు. "విశ్వదాభిరామ, వినురవేమ" అని వేమన శతకములో మకుటము. ఇందలి వేమన కవికి అన్నయు, ప్రభువు అగు వేమన యని ఒకానొకరు పలికినారు. కాని సమస్తము త్యజించి అవధూత స్థితిలోనున్న వేమన అన్నగారిని సంబోధించుచు పద్యములు చెప్పెననుట సుసంగతము కాదు. అతడు జ్ఞాని కావున తనలోని వేమనను సంబోధించినట్లు భావించుట సముచితము.

శతకాల వర్గీకరణ

తెలుగు శతకాలను పలు రీతుల వర్గీకరింపవచ్చును.

1 నీతి శతకాలు

2 భక్తి లేక స్తుతి శతకాలు

3 శృంగార శతకాలు

4 వేదాంత శతకాలు

5 హాస్య శతకాలు

6 వ్యాజస్తుతి శతకాలు

7 చారిత్రక శతకాలు

8 చాటు శతకాలు

9 సామాన్య విషయ శతకాలు

తెలుగులో వెలువడిన శతకాలలో భక్తి శతకాల సంఖ్య అపారం. కనుక వావిళ్ళ సంస్థ భక్తి శతకాలను మూడు సంపుటాలలో 1926లో ప్రచురించి మార్గం చూపింది. తదుపరి పలు శతకాల ప్రచురణ జరిగింది.

ప్రస్తుత గ్రంథంలో పైన ఉదహరించిన తొమ్మిది విభాగాలలోని శతకాలు, స్వల్ప భేదం గల మరికొన్ని ఉన్నాయి. ఈ గ్రంథం తొలి భాగంలో పూర్తి శతకాలు, రెండవ భాగంలో శతకాల భాగాలు ఉన్నాయి. ఈ గ్రంథం ప్రధానంగా యువత కోసం సిద్ధం చేసింది. కనుక అశ్లీలమైన భావం తెలిపే పద్యాలను చేర్చలేదు. కులాలను ప్రేరేపించే పద్యాలను వీలైనంత వరకు వదిలేశాం. ఈ శతక కవులందరికీ, ప్రచురణ కర్తలకు కృతజ్ఞతలు తెలియచేస్తున్నాం.

ఈ శతకాలు యువతలో సాహిత్యాభిరుచినీ, సమాజ శ్రేయస్సునూ, జన హితాన్ని పెంచగలవనీ నా ఆకాంక్ష.

– వెలగా వెంకటప్పయ్య
సంపాదకుడు

వేమన శతకము

- వేమన

ఆ. నిక్కమైన మంచినీల మొక్కటిచాలుఁ
దళుకు బెళుకు ఱాళ్లు తట్టెడేల
చాటునద్య మిలను జాలదా యొక్కటి
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 1

ఆ. గంగగోవుపాలు గంటెడైనను జాలుఁ
గడవెడైన నేల ఖరముపాలు
భ క్తిగలుగు కూడు పట్టెడే చాలు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 2

ఆ. చి త్తశుద్ధిగలిగి చేసిన పుణ్యంబు
కొంచెమైన నదియుఁ గొదవకాదు
వి త్తనంబు మఱ్ఱివృక్షంబునకు నెంత
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 3

ఆ. ఆత్మశుద్ధి లేని యాచార మది యేల
భాండశుద్ధిలేని పాక మేల
చి త్తశుద్ధిలేని శివపూజ లేలరా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 4

ఆ. మిరెపగింజచూడ మీఁద నల్లగనుండుఁ
గొఱికిచూడ లోనఁ జుఱుకుమనును
సజ్జనులగువారి సార మిట్లుండునా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 5

ఆ. మృగమదంబుచూడ మీఁద నల్లగనుండుఁ
బరిఢవిల్లు దాని పరిమళంబు
గురువులైనవారి గుణము లీలాగురా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 6

ఆ. అల్పుఁ డెపుడు పల్కు నాడంబరముగాను
సజ్జనుండు పల్కుఁ జల్లగాను
గంచు పలికినట్లు కనకంబు పల్కునా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 7

ఆ. నిండు నతులుపాఱు నిలిచి గంభీరమై
వెఱ్ఱివాఁగు పాఱు వేగఁబొర్లి
అల్పుఁడాడు రీతి నధికుండు నాడునా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 8

ఆ. గంగ పాఱు నెపుడు కదలని గతితోడ
ముఱికివాఁగు పాఱు మ్రోఁతతోడఁ
బెద్దపిన్నతనము పేరిమి యీలాగు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 9

ఆ నేరనన్నవాఁడు నెఱజాణ మహిలోన
నేర్తునన్నవాఁడు నిందచెందు
ఊరకున్న వాఁడె యుత్తమ యోగిరా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 10

ఆ. మేడిపండు చూడ మేలిమై యుండును
బొట్ట విచ్చి చూడఁ బురుగు లుండుఁ
బిఱికివానిమదిని బింక మీలాగురా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 11

ఆ. పూజకన్న నెంచ బుద్ధి నిదానంబు
మాటకన్న నెంచ మనసు దృఢము
కులముకన్న మిగుల గుణము ప్రధానంబు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ॥ 12

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Telugu+Sataka+Manjari

* * *